

**ДЕРЖЛІСАГЕНТСТВО
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ЛІСИ УКРАЇНИ»
ФІЛІЯ «ЛІСОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор філії

Сергій ІРКЛІЄНКО

«30» Серезня 2026р.

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
професійного навчання (підвищення кваліфікації)
мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), єгерів**

Термін навчання – 45 годин/1,5 ЄКТС
Форма навчання – очна або дистанційна,
з або без відриву від виробництва.

Розробники:

Ігор ГУЛИК – викладач філії
«Лісовий навчальний центр» ДП
«Ліси України», PhD
Микола САВУЩИК – методист
філії «Лісовий навчальний центр»
ДП «Ліси України», к. с.-г. н.

СХВАЛЕНО на засіданні Педагогічної ради
філії «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»
протокол № 2 від «27» Серезня 2026 р.

Боярка – 2026

Рецензенти:

Василишин Р. Д. – професор кафедри таксації лісу та лісового менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України, *доктор сільськогосподарських наук, професор;*

Агій В. О. – начальник відділу мисливства, рекреації та побічного лісокористування філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України», *інженер мисливствознавець.*

РЕЦЕНЗІЯ

на Освітню програму професійного навчання (підвищення кваліфікації) мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів

розроблену філією «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»

Подана на рецензування освітня програма підвищення кваліфікації мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів спрямована на вдосконалення професійних знань та практичних навичок працівників лісового господарства, які забезпечують ведення мисливського господарства, охорону та раціональне використання мисливських ресурсів.

У пояснювальній записці обґрунтовано актуальність освітньої програми, визначено її мету, завдання та результати навчання. Програма орієнтована на підвищення рівня професійної підготовки фахівців шляхом поглиблення знань з мисливського, лісового, природоохоронного, земельного та трудового законодавства, а також ознайомлення слухачів із сучасними підходами до організації та ведення мисливського господарства.

Зміст освітньої програми сформовано з урахуванням специфіки професійної діяльності мисливствознавців та егерів. У програмі передбачено вивчення питань біології мисливських тварин, методів обліку їх чисельності, організації біотехнічних і мисливсько-господарських заходів, правил добування диких тварин, особливостей ведення мисливського собаківництва, а також способів первинного оброблення продукції полювання. Окрему увагу приділено питанням боротьби з браконьєрством, дотриманню вимог з охорони праці та використанню мисливських угідь.

Освітня програма передбачає формування у слухачів здатності організовувати роботу з охорони та відтворення мисливських ресурсів, здійснювати контроль за дотриманням вимог законодавства у сфері мисливського господарства, проводити облік мисливських тварин, планувати та реалізовувати мисливсько-господарські заходи, а також здійснювати інформаційно-роз'яснювальну роботу серед мисливців і місцевого населення.

Структурно освітня програма складається з п'яти модулів та двадцяти двох тем, що забезпечує системне та послідовне засвоєння навчального матеріалу. Загальний обсяг програми становить 45 академічних годин (1,5 кредиту ЄКТС) і включає теоретичну та практичну підготовку, а також самостійну роботу слухачів. Навчання за освітньою програмою може здійснюватися в очній або дистанційній формі, що забезпечує гнучкість організації освітнього процесу.

Важливою складовою освітньої програми є проведення вхідного контролю знань, який дає можливість визначити рівень підготовки слухачів перед початком навчання. Завершується навчання підсумковим контролем знань, за результатами якого слухачам, що успішно опанували освітню програму, видається сертифікат про проходження професійного навчання (підвищення кваліфікації) встановленого зразка.

Зміст освітньої програми відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців мисливського господарства, враховує потреби практичної діяльності та сприяє підвищенню рівня професійної компетентності працівників галузі.

Висновок: освітня програма професійного навчання (підвищення кваліфікації) мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів є актуальною, практично спрямованою та такою, що відповідає потребам галузі, і може бути рекомендована до використання у процесі професійного навчання (підвищення кваліфікації) фахівців лісового та мисливського господарства у філії «Лісовий навчальний центр» державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України».

Рецензент професор кафедри таксації лісу та лісового менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор сільськогосподарських наук, професор Роман ВАСИЛИШИН

25.03.26
(дата)

Roman Vasylushyn
(підпис)

РЕЦЕНЗІЯ

на Освітню програму професійного навчання (підвищення кваліфікації) мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів

розроблену філією «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України»

Освітня програма підвищення кваліфікації мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів спрямована на вдосконалення професійних компетентностей фахівців лісового та мисливського господарства, діяльність яких пов'язана з організацією охорони, відтворення і раціонального використання ресурсів мисливських тварин, веденням мисливського господарства, проведенням біотехнічних заходів, обліком чисельності мисливських тварин та боротьбою з браконьєрством.

У пояснювальній записці до освітньої програми професійного навчання (підвищення кваліфікації) мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів чітко визначено мету, завдання та очікувані результати навчання.

Метою освітньої програми є поглиблення знань слухачів у сфері лісового та мисливського законодавства, ознайомлення з сучасними методами ведення мисливського господарства, впровадженням досягнень науково-технічного прогресу і передового світового досвіду, а також формування управлінських та організаційних навичок, необхідних для ефективного виконання професійних обов'язків.

Зміст освітньої програми охоплює широкий спектр актуальних питань, зокрема природоохоронне, лісове, земельне та трудове законодавство, нормативно-правові акти у сфері мисливського господарства, основи біології мисливських тварин, методи їх обліку, організацію біотехнічних і мисливсько-господарських заходів, питання мисливського собаківництва, первинного оброблення продукції полювання, а також вимоги стандартів та технічних умов до мисливської продукції. Важливим є також включення тем, що стосуються європейських стандартів ведення мисливського господарства та впливу євроінтеграційних процесів на національне законодавство.

Структура освітньої програми є логічною та збалансованою. Програма складається з п'яти модулів і двадцяти двох тем, що дозволяє комплексно охопити основні напрями професійної діяльності мисливствознавців та егерів. Навчання передбачає поєднання теоретичної та практичної підготовки, використання сучасних інформаційних технологій, а також самостійну роботу слухачів.

Важливим елементом програми є проведення вхідного тестування для визначення початкового рівня знань слухачів та адаптації навчального процесу до їхніх потреб. Підсумковий контроль знань забезпечує перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу та сформованості необхідних професійних компетентностей.

Обсяг освітньої програми становить 45 академічних годин (1,5 кредиту ЄКТС), що відповідає меті та завданням підвищення кваліфікації фахівців та забезпечує можливість поєднання навчання з професійною діяльністю.

Загалом освітня програма відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців у сфері мисливського господарства, має чітку структуру, практичну спрямованість та сприяє підвищенню професійної компетентності працівників галузі.

Висновок: освітня програма підвищення кваліфікації мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів є актуальною, змістовною та методично обґрунтованою і може бути рекомендована до впровадження в освітній процес філії «Лісовий навчальний центр» державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» для професійного навчання (підвищення кваліфікації) мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів.

Рецензент начальник відділу мисливства, рекреації та побічного лісокористування філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України», інженер мисливствознавець Василь АГІЙ

24.03.2026
(дата)

(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

До освітньої програми підвищення кваліфікації мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів

Освітня програма та навчальний план освітньої програми розраховані на підвищення кваліфікації спеціалістів лісового господарства – мисливствознавців (начальників відділів, дільниць), егерів, які за посадовими обов'язками відповідають за організацію роботи з охорони, відтворення і раціонального використання ресурсів мисливських тварин; з обліку чисельності мисливських тварин; виконання біотехнічних і мисливсько-господарських заходів, боротьби з браконьерством, впровадження досягнень науково-технічного прогресу і сучасного світового досвіду у практику ведення мисливського господарства.

Метою освітньої програми є: поглиблення знань слухачів з лісового та мисливського законодавства, методичних, нормативних та інших керівних документів з питань ведення мисливського господарства, досягнень науково-технічного прогресу і сучасного світового досвіду у практику ведення мисливського господарства та підвищення якості продукції полювання; надати можливість слухачам ознайомитись з основами економіки, управління, трудового, лісового і земельного законодавства, для подальшого самостійного вдосконалення професійної кваліфікації, необхідної для обґрунтованих самостійних рішень.

Завдання освітньої програми – вдосконалення необхідних знань та навичок для професійного виконання обов'язків відповідно до покладених завдань та повноважень а також діючих нормативно-правових актів, що стосуються мисливського законодавства, методичних, нормативних та інших керівних документів з питань ведення мисливського господарства, впровадження досягнень науково-технічного прогресу і сучасного світового досвіду у практику ведення мисливського господарства, розуміння вимог європейських стандартів до мисливського господарства та впливу євроінтеграційних процесів на національне лісове законодавство

Освітня програма складається з 5 модулів та 22 тем. Заняття проводяться відповідно до кваліфікаційного рівня слухачів. Методика навчання базується на використанні сучасних інформаційних технологій, вивченні основних законодавчих актів у сфері мисливського господарства.

У результаті проходження освітньої програми слухач повинен знати:

- основи природоохоронного законодавства;
- основи лісового, земельного та антикорупційного законодавства;
- основні, директивні, та нормативні документи з мисливського законодавства;
- основи біології мисливських тварин;
- основи ведення мисливського собаківництва;
- правила розведення та добування диких тварин;
- методи обліку та чисельності диких тварин;
- основи трудового законодавства;
- нормативи з праці на мисливсько-господарські роботи;
- способи первинного оброблення та консервації продукції

полювання;

- способи боротьби зі шкідливими тваринами;
- стандарти та технічні умови на мисливську продукцію.

За результатами опанування освітньої програми слухач повинен уміти:

- організовувати роботу з охорони, відтворення і раціонального використання ресурсів мисливських тварин;
- складати та організовувати виконання програми біотехнічних, мисливсько-господарських заходів, боротьби з браконьерством, підвищення якості продукції полювання;
- поліпшувати використання мисливських угідь у підпорядкованому господарстві та дільниці;
- організовувати та проводити роботу з обліку та чисельності мисливських тварин;
- контролювати дотримання вимог правил і норм охорони праці на мисливсько-господарських роботах та під час полювання;
- складати звіти про результати виробничої діяльності;
- організовувати та проводити індивідуальні та колективні полювання;
- проводити роз'яснювальну роботу серед мисливців та місцевого населення щодо охорони, відтворення і раціонального використання мисливського фонду та правил полювання;
- перевіряти зброю, боєприпаси, пастки та інші знаряддя лову.

Термін навчання – 45 академічних годин/1,5 ЄКТС, з них 29 годин приділено теоретичній підготовці в он-лайн форматі без відриву від виробництва (частина тем передбачена до самостійного опрацювання слухачами відповідно до списку літератури), 8 годин на практичну підготовку¹ з відривом від виробництва. Перевірка знань розрахована на 2 години. Розподіл модулів та тем має орієнтовний характер, послідовність і кількість годин за модулями та темами може змінюватись в межах визначеного часу передбаченого освітньою програмою.

Перед початком навчання слухачі проходять вхідне тестування (вхідний контроль знань), яке проводиться з метою визначення початкового рівня підготовки, оцінювання наявних знань та компетентностей, а також для адаптації змісту освітньої програми до потреб слухачів.

Форма навчання – очна або дистанційна, з або без відриву від виробництва.

Навчання за програмою завершується підсумковим контролем знань (тести, виконання практичних завдань тощо). Після успішного проходження контролю знань філія «Лісовий навчальний центр» ДП «Ліси України» видає слухачу сертифікат встановленого зразка.

¹ За умови закінчення воєнного стану та виконання заходів безпеки слухачами під час практичних занять. До закінчення воєнного стану, заняття проводяться в он-лайн форматі.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
підвищення кваліфікації мисливствознавців (начальників відділів,
відділень), егерів

Кількість годин/кредитів – 45 / 1,5 ЄКТС

Форма підсумкового контролю – підсумкове тестування

№ п/п	Найменування модулів та тем	Всього годин	у т. ч.			
			лекції	ПЗ	СРС	КЗ
1	2	3	4	5	6	7
Загальна складова						
1	Модуль 1. Управління лісами на засадах сталого розвитку.	1	1			
1.1	Концепція та складові сталого розвитку лісового та мисливського господарства	1	1			
	Модуль 2 Основи правознавства	6	6			
2.1	Лісове та земельне законодавство України	2	2			
2.2	Антикорупційне законодавство	2	2			
2.3	Законодавство у сфері охорони праці. Навчання та інструктажі з питань охорони праці	2	2			
Функціональна складова						
	Модуль 3 Управління виробництвом	4	3		1	
3.1	Облік та звітність у мисливському господарстві	2	2			
3.2	Полювання як спосіб екологічного менеджменту дикої природи та фінансового менеджменту мисливських господарств	2	1		1	
Галузева складова						
	Модуль 4. Організація ведення мисливського господарства: досвід, проблеми, рішення	27	15	8*	4	
4.1	Мисливські угіддя. Законодавство. Класифікація та бонітування.	2	2			
4.2	Стан вольєрного господарства в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому	2	1		1	
4.3	Ведення мисливського господарства в умовах техногенного та радіоактивного забруднення	2	2			
4.4	Біотехнічні заходи в мисливському господарстві	2		2*		
4.5	Ветеринарно-санітарні заходи в мисливському господарстві	3	2		1	
4.6	Браконьєрство і боротьба з ним (стратегія, тактика, документація, безпека)	2		2*		
4.7	Облік чисельності мисливських тварин	2	1		1	
4.8	Організація і ведення вольєрного мисливського господарства	2		2*		
4.9	Регулювання чисельності хижих тварин в угіддях	2	2			
4.1 0	Мисливська вогнепальна зброя. Порядок придбання, зберігання обліку, перевезення. Безпечне використання вогнепальної зброї та боєприпасів до неї	2	2			
4.1 1	Селекційна і трофейна справа у мисливському господарстві	2	1		1	
4.1	Епідеміологія АЧС в дикого кабана	2		2*		

1	2	3	4	5	6	7
4.1 3	Утилізація туш дикого кабана. Вимоги та рекомендації	2	2			
5	Модуль 5 Охорона праці	5	4		1	
5.1	Організація і безпека полювання.	2	2			
5.2	Дії державної лісової охорони у разі виявлення ВНП	1			1	
5.3	Біобезпека під час полювання	2	2			
6	Контроль знань	2				2
6.1	Підсумкове тестування	2				2
	Всього за програмою	45	28	8*	7	2

ПРОГРАМА КУРСУ

Загальна складова

Модуль 1. Управління лісами на засадах сталого розвитку.

Тема 1.1 Концепція та складові сталого розвитку лісового та мисливського господарства.

Сутність сталого розвитку. Концепція управління лісами на засадах сталого розвитку. Принципи функціонування лісових екосистем. Міжнародні ініціативи з питань захисту лісів Європи та їх вплив на формування концепції управління лісами на засадах сталого розвитку. Принципи управління лісами на засадах сталого розвитку. Державна стратегія управління лісами України до 2035 року

Модуль 2. Основи правознавства

Тема 2.1 Лісове та земельне законодавство України. Законодавчі акти, що регулюють земельні та лісові відносини. Основні положення Земельного та Лісового кодексів України. Власність на землю та ліси. Порядок надання земель та лісів у користування. Перехід прав на землю та ліси. Порядок зміни цільового призначення, вилучення та надання у користування різних за цільовим використанням земель. Плата за використання земель. Державне управління та державний контроль у сфері використання земель та лісів. Відповідальність за порушення вимог лісового та земельного законодавства України.

Тема 2.2 Антикорупційне законодавство України

Права та обов'язки, керівника, посадових осіб усіх рівнів, працівників. Заборонені корупційні практики. Відповідальне лідерство, ділова репутація та добросовісність. Норми професійної етики. Правовий статус Уповноваженого.

Тема 2.3 Законодавство у сфері охорони праці. Навчання та інструктажі з охорони праці

Основні положення Закону України "Про охорону праці". Основні законодавчі акти з охорони праці. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Відшкодування працівникам збитків, завданих нещасними випадками та профзахворюваннями. Відповідальність за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, за створення перешкоди діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок. Формування ризик-орієнтованого мислення в працівників. Посадові інструкції, установлення обов'язків, прав і відповідальності посадових осіб і спеціалістів за додержанням вимог з охорони праці. Виконання працівниками своїх обов'язків, правил, норм та інструкцій з охорони праці.

Функціональна складова

Модуль 3. Управління виробництвом

Тема 3.1. Облік та звітність у мисливському господарстві

Актуальність і сутність обліку та звітності у документах мисливського господарства. Атлас форм технічної документації, обов'язкових для ведення

мисливського господарства користувачами мисливських угідь різних форм власності. Номенклатура справ мисливствознавця у мисливському господарстві. Основні нормативно-правові документи. Щоденник егеря, як обліково-звітний документ.

Тема 3.2. Полювання як спосіб екологічного менеджменту дикої природи та фінансового менеджменту мисливських господарств

Запобігання перенаселенню (шкода лісу, сільгоспугіддям). Збереження рідкісних видів через контроль хижаків/конкурентів. Виявлення хвороб (наприклад, АЧС) через мисливські відстріли. Створення умов для рідкісних видів (коригування мисливського пресингу). Видобування трофеїв (ліцензії, туризм). Продаж м'яса дичини (легальні канали). Рекреаційні послуги (екотуризм, фотосафарі). Ведення обліку ресурсів (картографування угідь, техніка для обліку). Квоти видобутку, строки полювання. Звітність перед органами (ліцензії, податки). Мисливська етика. Принцип "fair chase" (чесного полювання). Боротьба з браконьєрством. Кейси успішних практик. Закордонний досвід.

Галузева складова

Модуль 4. Організація ведення мисливського господарства: досвід, проблеми, рішення

Тема 4.1 Мисливські угіддя. Законодавство. Класифікація.

Порядок надання у користування (закріплення) мисливських угідь, припинення права користування мисливськими угіддями, сплати за користування угіддями, ведення мисливського господарства в угіддях. Основні поняття, терміни. Принципи: районування мисливських угідь (лісомисливські області, підобласті, райони), типології (тип, підтип, вид), бонітування, класифікації, інвентаризації мисливських угідь. Властивості та особливості мисливських угідь, як місць мешкання тварин та полювання на них, вплив чинників (біотичних та абіотичних) на збільшення або зменшення продуктивності та ємності мисливських угідь, принципи визначення та формування оптимальної щільності та чисельності мисливських тварин в угіддях, особливості ведення мисливського господарства в угіддях різних типів та класів бонітету. Приклади розрахунку пропускнуої здатності мисливських угідь за видами фауни.

Тема 4.2 Стан вольєрного господарства в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому

Аналіз поточного стану вольєрних господарств в Україні, включаючи технологічні, економічні та екологічні аспекти їх функціонування. Перспективні напрямки розвитку: інноваційні методи утримання тварин, селекційна робота, економічна ефективність та міжнародний досвід. Розгляд успішних кейсів українських господарств, аналіз типових проблем та шляхи їх вирішення, обговорення потенційних інвестиційних можливостей для розвитку цієї галузі.

Тема 4.3 Ведення мисливського господарства в умовах техногенного та радіоактивного забруднення

Екологічні та економічні наслідки катастроф, техногенних аварій та війн.

Регламентация заходів мисливського господарства щодо передбачення, профілактики та усунення наслідків катастроф на прикладі аварії на ЧАЕС. Радіоекологічні наслідки аварії на ЧАЕС на популяції тварин. Закономірності та особливості сезонного накопичення довгоживучих радіонуклідів у продукції мисливських тварин. Шляхи зниження рівня радіоактивного забруднення у м'ясо-продукції ратичних. Загально-організаційні заходи. Заборони та регламентация видів робіт. Гнучка зміна термінів полювання на диких ратичних. Дезактивація кормів для ратичних перед їх зберіганням. Прижиттєве зниження радіонуклідів в організмі тварини. Дезактивація продукції мисливських тварин, шляхом технологічних та кулінарних методів. Зміна профілю (спеціалізації) мисливського господарства на територіях з високим радіоактивним забрудненням. Висновки та пропозиції.

Тема 4.4 Біотехнічні заходи в мисливському господарстві

Біотехнія як наука, її цілі і завдання. Біотехнічні заходи як практичне застосування біотехнії в мисливському господарстві. Класифікація та проектування заходів у розрізі груп (загальної та обмеженої дії). Особливості та регіональна регламентация основних біотехнічних заходів. Норми штучного створення кормових полів, захисних ремізів, біотехнічних споруд, зокрема годівниць, солонців. Корми та підгодівля тварин. Зелений конвеєр. Види, поживність кормів в кормових одиницях, взаємозамінність кормів, норми викладки за сезонами. Різноманіття біотехнічних споруд за групами, особливості виготовлення та встановлення. Спеціалізована повидова біотехнія та програми охорони, збереження та відтворення рідкісних (бувших мисливських) видів тварин. Фото- та відеододатки.

Тема 4.5 Ветеринарно-санітарні заходи в мисливському господарстві

Актуальність, законодавче підґрунтя за темою. Основні терміни, поняття. Контроль та ветеринарно-санітарною обстановкою в господарстві. Передбачення та профілактика спалахів небезпечних захворювань тварин. Вимоги щодо проведення акліматизації та переселення тварин. Біотехнічні заходи у профілактиці захворювань. Мінеральні добавки, вакцинація, дегельмінтизація тварин та санація місць підгодівлі та ветеринарна дезинфекція. Регулювання чисельності ратичних та хижих ссавців в угіддях. Особливості ветеринарно-санітарних заходів у вольєрах. Спеціалізовані ветеринарні заходи для окремих видів диких ратичних, у тому числі при відлові та перевезенні. Кормові отруєння тварин та їх профілактика. Зоонозні захворювання та їх класифікації за типами, категоріями, збудниками, способами передачі, локалізацією, небезпеками для людини. Вимоги до облаштування майданчиків для розробки туш добутих тварин. Схема системи основних ветеринарно санітарних заходів в мисливському господарстві. Фото- відео- та текстові додатки. Методичні поради.

Тема 4.6. Браконьєрство і боротьба з ним (стратегія, тактика, документація, безпека)

Проблема браконьєрства в Україні, її соціальні корені та наслідки. Основні напрямки боротьби з браконьєрством (Попередження браконьєрства. Дотримання заходів громадського, адміністративного, кримінального і

матеріального впливу (стягнення) до порушників правил полювання. Необхідність у прийнятті активної участі у обговоренні і вдосконаленні проектів законодавчих актів щодо охорони і використання тваринного світу). Аналіз різних методів боротьби з браконьєрством. Створення спеціальних підрозділів з охорони мисливських угідь. Груповий (бригадний) метод охорони угідь на рівні користувача. Тактика перевіряючих під час затримання порушників правил полювання. Дії учасників бригади з затримання браконьєрів. Необхідна та уявна оборона.

Тема 4.7 Облік чисельності мисливських тварин

Значення обліку чисельності тварин. Вплив на управління мисливськими угіддями, охорону видів та раціональне використання ресурсів. Візуальні спостереження (маршрутні обліки, засідки). Слідопізнання (аналіз слідів, погризів, інших слідів життєдіяльності). Фото- та відеофіксація (використання фотопасток, дронів). Зимові маршрутні обліки (ЗМУ) – особливості проведення в Україні. GIS-системи, мобільні додатки для фіксації даних. Використання БПЛА та інших технічних засобів. Розрахунок щільності популяцій, динаміка чисельності. Поширені помилки та способи їх усунення. Вимори до проведення обліку згідно з законодавством України. Звітність та подання даних до відповідних органів.

Тема 4.8. Організація і ведення вольєрного мисливського господарства.

Актуальність, законодавче підґрунтя та передумови створення вольєрного мисливського господарства. Основні терміни, поняття і вимоги для вольєрного господарства. Досвід та перспективи вольєрного господарства. Функціональні варіанти використання вольєр. Обґрунтування вибору місця для облаштування вольєрів з метою утримання конкретних видів тварин. Особливості огорожування території вольєри та загальні організаційні заходи. Типологія, бонітування і аналіз якостей угідь (кормових, захисних, водозабезпечення) мисливських угідь вольєри для конкретних видів тварин. Принципи розрахунків оптимальної ємності вольєри за спеціалізацією та за видами тварин. Рекомендації з будівництва і додаткового облаштування у вольєрах необхідних споруд, водойм, ремізів, кормових полів. Біологічні основи вольєрного утримання конкретних видів тварин. Особливості спільного утримання у вольєрах різних видів тварин. Наукове забезпечення у вирішенні проблем охорони навколишнього природного середовища. Ветеринарно-санітарні норми та заходи у вольєрному господарстві. Основи селекційної роботи по видах тварин у вольєрах. Охорона праці та техніка безпеки у вольєрному господарстві. Фото- та текстові додатки по вольєрному господарству

Тема 4.9. Регулювання чисельності хижих тварин в угіддях

Актуальність, законодавче підґрунтя за темою. Основні терміни, поняття та їх визначення. Важливість контролю за щільністю хижаків в мисливських угіддях, зокрема у період криз, катаклізмів, війн. Передбачення та профілактика проблем неконтрольованого розмноження та розселення хижаків, зокрема вовка, шакала. Приклади з вітчизняної та зарубіжної історії. Методи регулювання чисельності хижих ссавців (вовка, лисиці, усурійського єнота) в мисливських угіддях та на території об'єктів ПЗФ. Висновки та пропозиції. Фото- відео- та

текстові додатки. Методичні поради.

Тема 4.10. Мисливська вогнепальна зброя. Порядок придбання, зберігання обліку, перевезення. Безпечне використання вогнепальної зброї та боєприпасів до неї.

Законодавчі та нормативні акти щодо володіння мисливською та службовою вогнепальною зброєю. Різноманіття та класифікація мисливської вогнепальної зброї (типи, системи, види). Правила та особливості зберігання особистої та відомчої вогнепальної зброї у господарстві та у домашніх умовах. Документальне оформлення щодо придбання, зберігання, обліку, перевезення, ремонту та використання вогнепальної мисливської зброї. Особливості безпечного зберігання, перевезення та догляду за мисливською вогнепальною зброєю. Основи безпеки користування зброєю під час полювання. Методи та правила безпечного проведення різних видів полювань з використанням гладкоствольної та нарізної вогнепальної мисливської зброї. Правила безпечного спорядження та зберігання мисливських боєприпасів у домашніх умовах.

Тема 4.11. Селекційна і трофейна справа у мисливському господарстві

Актуальність теми. Історична довідка. Загальні положення та спеціальна термінологія. Фенотипи та генотипи за видами мисливських тварин. Вплив акліматизації на селекцію. Основи та особливості селекційної роботи в угіддях на різні види мисливських ратичних тварин. Ознаки деградації популяції і виродження виду та принципи селекційного добору. Обробка, підготовка та оформлення мисливських трофеїв до оцінювання. Правила оцінювання мисливських трофеїв у мисливському господарстві. Обладнання для обміру трофеїв. Оформлення трофейних листів. Виставки стандартних та аномальних трофеїв. Видатні та медальні трофеї.

Тема 4.12. Епідеміологія АЧС в дикого кабана

Загальна характеристика АЧС. Особливості вірусу, шляхи передачі, ступінь небезпеки для диких та свійських тварин. Епідеміологія АЧС у дикого кабана. Чинники поширення інфекції в природних умовах. Роль дикого кабана як резервуару та переносника вірусу. Симптоми хвороби у диких кабанів, методи відбору проб для лабораторних досліджень. Організація моніторингу популяції дикого кабана. Ветеринарно-санітарні заходи (зnezараження, зниження щільності популяції тощо). Важливість співпраці з ветслужбами та іншими органами. Діючі нормативні акти щодо боротьби з АЧС в Україні. Обов'язки єгерів у разі виявлення випадків хвороби.

Тема 4.13. Утилізація туш дикого кабана. Вимоги та рекомендації

Правова база утилізації. Чинні законодавчі акти України та міжнародні вимоги. Обов'язки єгерів та відповідальних осіб при виявленні палих тварин. Основні методи утилізації. Заглиблення (вимоги до місць, глибина, обробка дезінфектантами). Спалювання (організація тимчасових крематоріїв, техніка безпеки). Вивіз на спеціалізовані підприємства (алгоритм дій, документація). Протиепідемічні заходи. Дезінфекція інструментів, транспорту та місць контакту. Використання засобів індивідуального захисту ЗІЗ). Особливості при АЧС. Додаткові обмеження та рекомендації Держпродспоживслужби. Заборона транспортування неперероблених туш у зонах карантину. Практичні аспекти.

Логістика у важкодоступних лісових умовах. Типові помилки та способи їх запобігання.

Модуль 5. Охорона праці

Тема 5.1 Організація і безпека полювання.

Нормативне забезпечення (законодавче підґрунтя) проведення полювань в Україні. Особливості організації та безпеки під час проведення індивідуальних, колективних та облавних (загонних) полювань. Правила безпечного проведення різних видів полювань. Небезпечні ситуації на полюванні, методи їх моделювання, передбачення та усунення. Важливість тренування та навчання егерської служби щодо якісної організації полювань та проведення інструктажів з техніки безпеки під час їх проведення. Інструктажі та документальне оформлення під час проведення полювань. Аналіз проведених полювань за щоденником егеря. Інструкція з охорони праці при проведенні полювань. Пам'ятка мисливцям: правила полювання у господарстві, безпека на полюванні, ціни на послуги та продукцію полювання, що надаються мисливцям.

Тема 5.2 Дії державної лісової охорони у разі виявлення ВНП

Ідентифікація вибухонебезпечних предметів. Дії у разі їх виявлення. Порядок повідомлення про виявлення ВНП. Інформаційно-просвітницька робота серед цивільного населення щодо попередження про небезпеки, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними предметами. Перелік лісових кварталів та виділів, де можуть знаходитись ВНП.

Тема 5.3 Біобезпека під час полювання

Загрози під час полювання. Ризики передачі зоонозних хвороб (АЧС, сказ, бешиха, лептоспіроз). Небезпека від поранень, контакту з кров'ю та органами тварин. Основні правила біобезпеки. Індивідуальний захист. Використання рукавиць, масок, окулярів, дезінфекція рук. Правила поводження зі зброєю та інструментами. Гігієна після полювання. Обробка одягу, взуття, інвентарю. Дезінфекція транспорту та місць розділки трофеїв. Дії при підозрі на хворобу тварини. Ознаки хвороб (АЧС, сказ, інші інфекції). Алгоритм дій: ізоляція, повідомлення ветслужби, утилізація. Безпека при транспортуванні та обробці м'яса. Правила зберігання та перевезення мисливських трофеїв. Обов'язкова ветеринарна експертиза перед споживанням. Нормативна база. Вимоги законодавства до мисливців щодо біобезпеки. Відповідальність за порушення санітарних норм.

Література

1. FSC® національний стандарт системи ведення лісового господарства для України. – 2019. – 141 с.
2. Бондаренко В. Д. Біотехнія: навч. Посібник. Ч. 1. Львів: ІЗМН, 1998. 200 с.; Ч. 2. Львів: ІЗМН, 2002. 352 с.
3. Бондаренко В. Д., Делеган І. В. Мисливствознавство. К.; РН МКВОб, 1993. 197 с.
4. Бондаренко В. Д. Біотехнія. Навчальний посібник. Ч. 2. – Львів: Престиж Інформ, 2002. – 348 с.
5. Бондаренко В. Д., Делеган І. В., Соловій І. П., Рудий М. П. Облік диких тварин: практичні рекомендації. – Львів, 1989. – 65 с.
6. Бондаренко В. Д., Делеган І. В., Татаринів К. А. та ін. Мисливствознавство. – Київ, 1993. – 200 с.
7. Бондаренко В. Д., Мазепа В. Г., Хоєцький П. Б. Мисливська кінологія: підручник. – Львів: Афіша, 2002. – 158 с.
8. Гайченко В. А., Царик Й. В. Екологія тварин: Навчальний посібник. Херсон : Олді-плюс, Київ : Ліра-К, 2012. 232 с.
9. Гулик І. Т., Гільперт В. В. Безпека та гігієна праці в мисливському господарстві. Київ: 2019, - 253 с.
10. Дейнека А. М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку. – Київ: Знання, 2009. – 264 с.
11. Делеган І. В., Делеган І. І., Делеган І. І. Біологія лісових птахів і звірів. Львів: Поллі, 2005. 600 с.
12. Делеган І. В. Концепція. Лісова зоологія. Безхребетні. – Львів: Афіша, 2002. – 160 с.
13. Делеган І. І., Мазепа В. Г., Хоєцький П. Б. Мисливські трофеї: підручник. – Львів: ТЗОВ «Галицька видавнича спілка», 2018. – 192 с.
14. Демчук В. Записник єгеря. – Новоград-Волинський: НОВОград, 2006. – 192 с.
15. ДСТУ 4163:2020. Мисливські угіддя. Класифікація: нац. стандарт. – Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2020. – 12 с.
16. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії. – Ужгород: НУО «Екосфера», 2004. – 48 с.
17. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 № 1478-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14> (дата звернення: 18.02.2026)
18. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14> (дата звернення: 18.02.2026)
19. Закон України «Про основні засади сталого розвитку лісів» від 06.04.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 18.02.2026)
20. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12> (дата звернення: 18.02.2026)

21. Закон України «Про систему громадського здоров'я» від 06.09.2022 № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 18.02.2026)
22. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85_96 (дата звернення: 18.02.2026)
23. Записник мисливця, рибалки та грибника. – Львів: Камула, 2018. – 160 с.
24. Земельний кодекс України: Постанова Верховної Ради України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2768-14> (дата звернення: 18.02.2026)
25. Зінь Е. А., Турченко М. О. Планування діяльності підприємства: підручник. – Київ: ВД «Професіонал», 2004. – 320 с.
26. Карпук А.І. Економічне регулювання лісокористування в ринкових умовах: монографія. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2012. – 492 с.
27. Кодекс законів про працю від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 18.02.2026)
28. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 18.02.2026)
29. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення: 18.02.2026)
30. Корж О. П. Етологія тварин: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 236 с.
31. Корма О. М., Локоть О. Ю. Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів вищої освіти денної форми навчання за освітнім ступенем бакалавр спеціальності 205 «Лісове господарство». Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 98 с.
32. Кравець П. В. та ін. Участь громадськості в управлінні лісовим господарством: практич. посібн. – Київ: Компринт, 2012. – 56 с.
33. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 18.02.2026)
34. Лакида П. І., Павліщук О. П., Карпук А. І., Кравець П. В. Лісова політика: навч. посіб. – Корсунь-Шевченківський: ФОП Майдаченко І.С., 2019. – 227 с.
35. Лісовий кодекс України: Постанова Верховної Ради України від 21.01.1994 № 3852-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 18.02.2026)
36. Мазепа В. Г., Турко В. М., Сірук Ю. В., Курбет Т. В. Регіональне та соціальне лісівництво: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2023. – 137 с.
37. Маурер В. М. та ін. Підвищення продуктивності лісів лісокультурними методами: навч. посіб. – Київ: НУБіП України, 2010. – 124 с.
38. Податковий кодекс України: Постанова Верховної Ради України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.02.2026)

39. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації охорони і захисту лісів» від 20.05.2022 № 612. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/612-2022-п> (дата звернення: 18.02.2026)
40. Прус Ю. О. Аналіз сучасного стану ресурсів мисливських господарств України // Збірник наукових праць ТДАТУ. 2023. № 3 (49). С. 155–168. URL: https://elar.tsatu.edu.ua/items/cc0bd76b-6cd9-492e-a1cb-d0b9c5956cfb?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.03.2026)
41. Санітарні правила в лісах України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 № 555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-95-%D0%BF> (дата звернення: 18.02.2026)
42. Сарабєєв В. Л., Домніч В. І., Лебедева Н. І. Управління популяціями мисливських тварин: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 205 «Лісове господарство» освітньо-професійної програми «Мисливське господарство». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 77 с.
43. Свириденко В. Є. Побічне користування лісом: навч. посіб. – Київ, 2002. – 240 с.
44. Семенюк С. К., Шейгас І. М. Досвід та перспективи ведення вольєрного мисливського господарства в Україні // Природничий альманах. Біологічні науки. 2024. № 36. С. 50–58.
45. Сенько В. І. Організація, планування та управління на підприємствах лісового і садово-паркового господарства: навч. посіб. – Київ: Знання, 2012. – 488 с.
46. Синякевич І. М. Економіка лісокористування: навч. підруч. – Львів: ІЗМН, 2007. – 402 с.
47. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затверджене Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15.
48. Указ Президента України «Про схвалення Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”» № 5/2015 від 12.01.2015. – Офіційний вісник України, 2015, № 4, ст. 43.
49. Чернявський М. В. та ін. Порадник Карпатського лісівника. – Івано-Франківськ, 2008. – 368 с.

Начальник відділу навчання та
розвитку персоналу

Віталій РОМАНЕНКО